

PAPER DETAILS

TITLE: TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ BAĞLAMINDA MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ

AUTHORS: Hüseyin Kalemli

PAGES: 119-138

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3174164>

TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ BAĞLAMINDA MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ

Hüseyin KALEMLİ

*Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Fen-Edebiyat
Fakültesi Tarih Bölümü*

Özet

Milliyetçilik düşüncesi modern dönem açısından 18. yüzyılın sonlarından itibaren ortaya çıkmış ve 19. yüzyılda gelişmiştir. Ortaya çıktığı dönemden itibaren milli devlet algısını güçlendirmiş ve çok uluslu imparatorlukların yıkılmasına sebep olmuştur. Milliyetçilik akımından çok uluslu bir imparatorluk olarak Osmanlı İmparatorluğu da etkilenmiş, İmparatorluğun idaresi altındaki farklı etnik unsurlar birer birer bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. Bu da İmparatorluğun yıkılmasını hızlandırmıştır. Aynı dönemde Türkler İmparatorluğun dağılmasını engellemek için çeşitli çabalar göstermişlerse de bunda başarılı olamayınca milliyetçi bir düşünce olarak Türkçülük akımına yönelmişlerdir. Türkçülük akımı 20. yüzyılın başında siyasi bir ideoloji haline almış Pantürkizim/Turancılık idealine dönüşmüştür. Ancak Turancılık ideali de Osmanlı İmparatorluğu'nun Birinci Dünya Savaşı'nda yenilmesi ile geçerliliğini kaybetmiş, Milli Mücadele döneminde geniş manada bir Türkçülük akımı yerine Anadolu sınırları içerisinde Türk milliyetçiliği düşüncesi etkili olmuştur. Milli Mücadele dönemi sonrasında milliyetçilik anlayışı farklı süreçlerden geçerek günümüze gelmiştir. Türk milliyetçiliğinin hâkim kodları, Türklük ve İslâmlık olarak belirmiş, Türkiye Cumhuriyeti'nde Milliyetçi Hareket Partisi ile ilk kez bu ikilinin siyasal düzlemde temsili gerçekleşmiştir. Bu temsil Milliyetçi Hareket Partisi'nin elli yıllık geçmişinde takip ettiği temel siyasi referansları olmuştur. Parti'nin doktrin ve ideolojisi kurucu lideri Alparslan Türkeş tarafından ortaya konulmuştur. Bugünde Dr. Devlet Bahçeli aynı doktrin ve ideoloji çerçevesinde genel başkanlığını yürütmektedir.

Anahtar Kelimeler: Milliyetçilik, Türk, Türk Milliyetçiliği, Milliyetçi Hareket Partisi

Abstract

The idea of nationalism, in terms of modern era, emerged from the end of the 18th century and developed in the 19th century. Since its emergence, it has strengthened the perception of national state and caused the collapse of multinational empires. As a multinational empire, the Ottoman Empire was influenced by the nationalist movement and different ethnic elements under the rule of the Empire declared their independence one by one. This accelerated the collapse of the Empire. During the same period, although the Turks made various efforts to prevent the collapse of the Empire, they turned to Turkism as a nationalist thought when they did not succeed in this. The Turkism movement turned into a political Pan-Turkism/Pan-Turanism ideology at the beginning of the 20th century. However, the ideal of Turanism lost its validity with the defeat of the Ottoman Empire in the First World War and the Turkish nationalist thought rather than a Turkism movement in broad terms was influential in national struggle period. After the national struggle period, the understanding of nationalism has reached modern day by different processes. In the Republic of Turkey where the dominant codes of Turkish nationalism have appeared as Turkishness and Islam, the binary representation of both on the political plane has occurred for the first time with the Nationalist Movement Party. This representation has been the main political reference that the Nationalist Movement Party has followed in its fifty-year history. The doctrine and ideology of the party was introduced by the founder leader Alparslan Türkeş. Today Dr. Devlet Bahçeli hold the presidency of the party with the same doctrine and ideology.

Keywords: Nationalism, Turkish, Turkish Nationalism, Nationalist Movement Party

Giriş

Genel bir tanımlama ile millet, tarihi bir toprağı/ülkeyi, ortak bir söylem ve tarihi belleği, ortak bir kamu kültürünü, ortak bir ekonomiyi, ortak yasal hak ve görevleri paylaşan, gelecekte birlikte yaşama arzusu olan bir insan topluluğunun adı olarak tanımlanabilir.¹

¹ Anthony D. Smith, *Millî Kimlik*, Çeviren: Bahadır Sina Şener, İletişim Yayınları, İstanbul, 1999, s. 32.

Milliyetçilik, maddi ve manevi açılardan millet ve ülkesinin çıkarlarını her şeyin üstünde tutma anlayışıdır.² Bu açıdan ele alındığında milliyetçilik, millete ait milli değerleri ön plana koymak bunların yükseltilip yüceltilmesi için çalışmaktır. Bir ideolojik hareket olarak da milliyetçilik, bazı üyelerin gerçek veya olası bir millet teşkil ettiğine inandığı bir nüfus adına özerklik, birlik ve kimlik kazanmak ve bunları sürdürmek şeklinde tanımlanabilir.³

Millet kelimesi terim olarak 18. yüzyılın sonlarına kadar fazla bir siyasi karakter taşımamış ve birey ya da grup olarak insanların milliyetçiler olarak tasnifine temel referans olmuştur.⁴ Yani aslında millet kavramı 18. yüzyılın sonlarından itibaren gelişmeye başlamış 19. yüzyılda siyasi bir mahiyete bürünmüştür. Milliyetçiliğin bilinen modern manada toplumsal ve siyasi anlamıyla kayıtlara geçmiş en eski kullanımı da 18. yüzyılın sonlarına rast gelir.⁵ Bu açıdan ideoloji ve hareket olarak milliyetçilik 18. yüzyılın sonunda ortaya çıkan bir olgudur.⁶ Milliyetçilik, 18. yüzyılın sonuna doğru ortaya çıkmakla birlikte genel olarak 19. yüzyıla ait bir olgu olarak da düşünülmektedir.⁷

Yapılan açıklamalarla birlikte milliyetçiliğin ortaya çıkışı, kökeni, türleri ve modern bir kavram olup olmadığı konusunda tartışmalar, çok farklı argümanlar ve oldukça geniş bir literatür bulunmaktadır. Milliyetçilik, kendini çağlara, siyasal rejimlere, ekonomik ve toplumsal yapılara uyarlayabilen ve bu nedenle de yer ve zamana göre farklılaşabilen oldukça dayanıklı bir ideolojidir. Haliyle yapısal koşullara, yere ve zamana göre belirli olguları temel alarak varlığını büyük ölçüde sürdürmektedir.⁸ Bu noktada milliyetçilik rengini

² *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu, Ankara, 2005, s. 1397.

³ Anthony Smith, *Etno-Sembolizm ve Milliyetçilik*, Çeviri: Bilge Firuze Çallı, Alfa Araştırma, İstanbul, 2017, s. 87.

⁴ Andrew Heywood, *Siyasî İdeolojiler*, Çevirenler: Ahmet Kemal Bayram, Özgür Tüfekçi, Hüsamettin İnaç, Şeyma Akın, Buğra Kalkan, Adres Yayınları, Ankara, 2013, s. 161.

⁵ Anthony D. Smith, *Milliyetçilik Kuram-İdeoloji-Tarih*, Çeviren: Ümit Hüsrev Yolsal, Atıf Yayınları, Ankara, 2013, s. 15.

⁶ Anthony D. Smith, *Ulusların Etnik Kökeni*, Çeviren: Sonay Bayramoğlu-Hülya Kendir, Dost Kitabevi, Ankara, 2002, s. 33.

⁷ Smith, *Etno-Sembolizm ve Milliyetçilik*, 115.

⁸ Senem Sönmez Selçuk, "Dünden Bugüne Milliyetçilik: Küresel Dünyada Yükselen Sesler", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 3, s. 118.

bağlamından alır ve sonsuz kere yönlendirilebilir. Şekil verilmeye fazlasıyla müsaittir.⁹

Milliyetçilik türlerine bakıldığında, modern anlamdaki milliyetçiliğin en eski biçimi 18. yüzyılın sonlarına, Fransız İhtilali'ne dayandırılrsa da bu, söz konusu devrim öncesinde milliyetçiliğin olmadığı anlamına gelmez. Milliyetçiliğin kökeninin, tarihin çok daha derinliklerinde aranması gerekir. Toplumların çok daha eski zamanlarında milliyetçilik vurgusunun yapıldığı özgün milliyetçilik tutumlarına rastlanılabilir. Bu da milliyetçiliğin yalnızca Modern Dönem Batı kaynaklı bir ideoloji olmadığı, toplumların kendi özgün geçmişlerinde de örneklerinin var olduğu anlamına gelir.¹⁰

Modern toplumların meydana gelmesinde belirleyici unsurlardan biri olmasına rağmen milliyetçiliğin anlaşılmasında hala zorluklar bulunmaktadır. Bunun en temel nedeni, milliyetçiliğin kültürel, ekonomik ve siyasal özelliklerinin yanında bir ideoloji olarak da tasarlanmış olmasıdır. İdeoloji olarak milliyetçilik düşüncesi, türleri açısından birbirine alternatif olacak düzeyde öylesine ciddi farklılıklar gösterir ki, çoğu zaman onu bir tek yaklaşımla açıklamak imkânsız hale gelmektedir. Bu durum onun değişken biçiminden kaynaklanmaktadır. Böylesi bir özelliğinden dolayı da milliyetçilikle ilgili birbirine karşıt fikirler ortaya çıkmaktadır.¹¹

Meşrulaştırdığı ulusal niteliklere ve eklemlendiği düşüncelere göre sağcı ya da solcu, ilerici ya da gerici, ılımlı ya da aşırı gibi milliyetçiliklerden söz edilmektedir.¹² Doğal olarak bu açıdan ele alındığında genel geçer bir milliyetçilik tanımı yapmak güçleşmektedir. Dünyanın farklı coğrafyalarında, aynı coğrafyanın farklı toplumlarında ve hatta aynı toplumun değişik gruplarında farklı millet ve milliyetçilik tanımlarına, görüşlerine rastlamak olası hale gelmektedir.¹³

⁹ Anthony D. Smith, *Millî Kimlik*, Çeviren: Bahadır Sina Şener, İletişim Yayınları, İstanbul, 1999, s. 129.

¹⁰ M. Hanifi Macit, Alper İplikci, Mustafa Bingöl, *Siyaset Felsefesine Giriş*, Pegem Akademi, Ankara, 2018, s. 147.

¹¹ Mehmet Karakaş, "Türkçülük ve Türk Milliyetçiliği", *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, Yıl: 9, Sayı: 38, Ağustos, Eylül, Ekim 2006, s. 58.

¹² Karakaş, "Türkçülük ve Türk Milliyetçiliği", s. 59.

¹³ Murat Kılıç, "Allah, Vatan, Soy, Milli Mukaddesat" Türk Milliyetçiler Derneği (1951-1953), İletişim Yayınları, İstanbul, 2016, s. 11.

Türk Milliyetçiliğinin Tarihsel Temelleri

Türkler, tarih öncesi dönemlerden itibaren çok geniş coğrafyalara yayılmak suretiyle varlıklarını devam ettirmişlerdir. Tarihi kayıtlarla birlikte onlar çeşitli isimlerle anılmışlardır. Ancak Türk adına ilk kez Gök Türk dönemine ait milli kaynaklarda rastlanılmaktadır.¹⁴ Bu dönemlerden başlayarak günümüze kadar gerek Orta Asya'da gerekse göç ettikleri diğer yerlerde birçok devlet kuran Türkler kendilerine ait bir kültür ve medeniyet oluşturarak dünya milletleri arasında yerlerini almışlardır. Oluşturdukları kültür ve medeniyet, tamamen kendisine özgü bir yapıya sahip Türk kültür ve medeniyetidir. Geçmişte tarihe mal olmuş on altı büyük Türk devleti bulunmaktadır. Bu devletler kuruldukları yerlere göre bölge veya dünya siyasetine yön vermiş devletlerdir.

Günümüzde millet ve milliyetçilik tanımları yapılırken modern anlamda ortaya çıkış ve siyasi literatüre geçişleri 18. yüzyılın sonu ve Fransız İhtilali'ne dayandırılmaktadır. Elbette ki millet ve milliyetçilik düşünceleri bu tarihten itibaren bir şekil almış ideolojik bir mahiyete bürünmüşlerdir. Ortaya çıkan yeni düşünce yapısı dünya siyasetine ciddi etkide bulunmuş, çok uluslu imparatorlukların yıkılmasına sebep olmuş ve haritaları değiştirmiştir. Bu durumdan bir imparatorluk sahibi olan Türkler de etkilenmişlerdir. Meydana gelen milliyetçilik hareketlerinin çok uluslu bir yapıya sahip bulunan Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasında olumsuz tesirleri aşikârdır. Bazı değerlendirmelerde Osmanlı Türklerinin de bu dönemde 19. yüzyılda milliyetçilik düşüncesinden etkilendikleri Türkçülük düşüncesine yöneldikleri belirtilmektedir. Türklerin söz konusu süreçte yöneldikleri Türkçülük akımı klasik ve gerçek anlamda milliyetçilik demektir. Amaç Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Türkleri milletleştirmekti.¹⁵ Ortaya konulan bu düşüncenin doğru yanlarının olması ile birlikte şunu da dile getirmek gerekir. Türk milliyetçiliğinin önemli bir özelliği, tarihte ilk defa görülmesi ve böylece beşer hayatının en ileri safında yer almasıdır. Batı'da milliyetçilik duygularının 18. yüzyılın sonlarından itibaren başlayıp buradaki milli

¹⁴ İlhami Durmuş, "Türk Adının Ortaya Çıkışı, Anlamı ve Yayılışı", *Gazi Akademik Bakış*, Cilt: 10, Sayı: 20, Yaz 2017, s. 38.

¹⁵ Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye'de Siyasal Gelişmeler Kanun-ı Esasî ve Meşrutiyet Dönemi (1876-1938)*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2009, s. 137.

devletlerin oluşumunda başlıca rolü oynadığı kabul edilip Türklere de oradan geldiği söylene de bu genel kanaatin eksik tarafları bulunmaktadır. Milliyetçilik düşüncesinde Batı görüşünün kendi dünyaları açısından doğruluğu belki mümkündür. Ancak Türk tarihi açısından isabeti herhalde şüphe ile karşılanmalı ve hatta reddedilmelidir. Çünkü Türkler arasındaki milliyetçiliğin bundan iki bin yıl evveline ait izleri bizzat Avrupalı bilim adamları tarafından tespit edilmiştir.¹⁶

Milliyetçilik, maddi ve manevi açılardan millet ve ülkesinin çıkarlarını her şeyin üstünde tutmak,¹⁷ millete ait milli değerleri ön plana koyup bunların yükseltip yüceltilmesi için çalışmak ya da ideolojik olarak bazı üyelerin gerçek veya olası bir millet teşkil ettiğine inandığı bir nüfus adına özerklik, birlik ve kimlik kazanmak ve bunları sürdürmek çabası¹⁸ olarak tanımlandığına göre bu başlangıçtan itibaren başka büyük milletlerde olduğu gibi kendisine özgü bir biçimle Türklerde de zaten vardı. Bunun örneklerini Türk tarihinde görmek mümkündür. 19. yüzyılda Türkler arasında gelişen Türkçülük farklı bir sürecin etkisidir veya Türkler bakımından milliyetçilik düşüncesinin yeni bir şekle evrilmesidir. Önceki dönemlerde Türklerde zaten var olan milliyetçilik düşüncesi sonradan imparatorluk yapılanması ya da dinî etkilerle küllenmişti. Şimdi ise ortaya çıkan gelişmelerle tekrardan sosyal, kültürel ve siyasal yaşamda kendisini hissettirmeye başlıyordu.¹⁹

19. yüzyılın ortalarından itibaren ortaya çıkan ve sonrasında belirli bir süreklilik gösteren Türkçülük düşüncesi, zamanın koşullarına ve gelişmelerine paralel olarak çeşitli dönemlerde bazı değişikliklere uğrayarak farklı şekiller almıştır. Modern mahiyetteki bu milliyetçilik düşüncesi Türkler arasında iki ayrı coğrafya ve topluluk içerisinde öncelikle Türkçülük olarak ortaya çıkmıştır. Hem Orta Asya, hem de Osmanlı Türkleri 19. yüzyılın sonlarına doğru milliyetçilik cere-

¹⁶ İbrahim Kafesoğlu, *Türk Milliyetçiliğinin Meseleleri*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1999, s. 18-19.

¹⁷ *Türkçe Sözlük*, s. 1397.

¹⁸ Smith, *Etno-Sembolizm ve Milliyetçilik*, s. 87.

¹⁹ Erol Turan, "Milliyetçilik Teorisinin Gelişimi ve Türk Milliyetçiliği", *Selçuk Üniversitesi Kadınhanı Faik İcîl Meslek Yüksekokulu Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 1, Mayıs 2011, s. 141.

yanından etkilenerek Türkçülük bağlamında milliyetçi nitelikler taşıyan anlayışlar geliştirmeye başlamışlardır. Ancak her iki toplumun Türkçülük deneyimleri farklı bağlamlarda gelişmiştir. Her şeyden önce Osmanlı, toplumlararası ilişkilerdeki egemenliğini yitirdiği için Türkçülüğü, yeni bir siyaset üretme imkânı olarak görmüştür. Orta Asya Türkleri ise yaşadıkları sorunların üstesinden gelebilmek için toplum temelinde Türkçülüğü, kimlik oluşturma ve varlığını ispat etme çabasıyla geliştirme gayretinde olmuşlardır.²⁰

Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılması sürecinde 19. yüzyılın başlarından itibaren ortaya çıkan bir takım olaylar Türkçülük düşüncesinin gelişmesine zemin hazırlamışlardı. Bu olaylar, muhtar ve müstakil devletlerin kurulması, milliyet fikirlerinin Hristiyan tebaa arasında yayılması, Müslüman halkla meskûn eyaletlerin İmparatorluk'tan ayrılma temayülleri, Anadolu'ya ve Rumeli'ye İmparatorluğun diğer bölgelerinden Türklerin göç etmeleri, devlet adamlarının zihniyetlerindeki değişiklikler, Avrupa'nın Türkler üzerindeki baskısı, Türk gençlerinin Avrupa ile teması şeklinde idiler. Belirtilen sebeplerin tesiriyle 19. yüzyılın ilk yarısında Türkçülük istikametinde bir hareket oluşmuştur. Ardından da dil ve edebiyat alanında yapılmaya başlanılan çalışmalara paralel olarak genel Türk tarihi ile meşgul olunmuştur. Aydınlar arasında Türk dilinde ve edebiyatında, Türk tarihinde başlayıp gelişen çalışmalar milli şuurun uyanmasında büyük rol oynamıştır. Yavaş yavaş Türk ve Türklük kavramları iftihar kaynağı olarak algılanır hale gelmiştir.²¹

Yukarıda işaret edilen hususlar gösteriyordu ki, 19. yüzyılın ilk yarısında Türkçülük hareketi için elverişli bir zemin hazırlanmış ve bu hareket yüzyılın ikinci yarısından itibaren gelişmeye başlamıştır. Milli bir coğrafya, milli bir dil ve tarih için yapılan araştırmalar bu hareketin ilmi ve hissi unsurlarını teşkil etmiştir. Türk kelimesinin itibar kazanması ve Türklük ile iftihar edilmesi Türkçülük hareketinin şuur cephesini, devlet adamlarının Türk unsurunu, İmparatorluğun temel

²⁰ Karakaş, "Türkçülük ve Türk Milliyetçiliği", s. 62.

²¹ Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*, VII. Cilt, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2003, s. 288-296.

unsuru olarak kabul etmeleri ve onu himaye etmek ihtiyacı duymaları da siyasi cephesini meydana çıkarmıştır.²²

Türklerde başlangıçta dil, edebiyat ve tarih alanında başlayan Türkçülük düşüncesi²³ daha sonra 20. yüzyılın başında yeni bir şekil almış, dönemin siyasi olayları ve yaşanan gelişmelerle farklı bir kimliğe bürünmüştür. İkinci Meşrutiyet devrinde Türkçülük fikri önemli bir değişim geçirmiştir. Daha önce kültürel temelleri atılan Türkçülük iç ve dış gelişmelere bağlı olarak siyasi bir çehre kazanarak İkinci Meşrutiyet döneminin en önemli fikir akımına dönüşmüştür.²⁴ Daha önce ırka dayalı bir milliyetçilik hareketi takip etmenin devletin dağılmasını hızlandıracağı endişesi ile milli kültürü inşa itmeye öncelik verilmiş, Türkçülük siyasi bir akım haline getirilememiştir. İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra²⁵ ise siyasi bir akım olmuştur.

Türkçülüğün siyasal bir ideoloji halini aldığı dönemde Türkçüler, yıkılan bir imparatorluk karşısında, milli bir devletin kurulmasını düşünmek yerine yeni bir imparatorluk tezini işlemişlerdi. Bunun içinde milliyetçilik düşüncesini uzak Türkçülüğe ve Turancılığa dönüştürmüşlerdi.²⁶ Ancak Osmanlı İmparatorluğu'nun Birinci Dünya Savaşı'nda yenilmesi ile Turancılık fikri de ortadan kalkmış daha doğrusu geçerliliğini yitirmiş gözükmekteydi.²⁷

Birinci Dünya Savaşı sürecinde yaşanan değişim, Türkçülüğün Türk milliyetçiliğine dönüşümünün de bir başlangıcıydı. Savaşın bitişine kadar Türkçülük, İmparatorluğu devam ettirme ve İmparatorluk politikalarına yön verme misyonuyla ideolojik bir işlev görürken, yeni dönemde sınırlı bir siyaset şeklinde geliştirilmeye başlanılmıştı. Artık İmparatorluğun korunması değil, Türklerin kendi varlıklarını korumaya yönelik ortaya çıkacak bir siyaset önem kazanmıştı. Gaye Anadolu Türklerinin devlet kurabilme çabası haline gelmişti. Bunun içinde Anadolu Türkleri arasında milli bir kimlik oluşturulmasına

²² Karal, *Osmanlı Tarihi*, VII. Cilt, s. 296.

²³ Yusuf Sarıınay, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2004, s. 73-83.

²⁴ Sarıınay, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları*, s. 84-92.

²⁵ Sarıınay, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları*, s. 103.

²⁶ Tunaya, *Türkiye'de Siyasal Gelişmeler Kanun-ı Esasî ve Meşrutiyet Dönemi (1876-1938)*, s. 137.

²⁷ Murat Kılıç, "Erken Cumhuriyet Dönemi Türk Milliyetçiliğinin Tipolojisi", *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 16, Aralık 2007, s. 117.

ihtiyaç duyulmuştu. Bu düşünce geçmişten değişik olarak devlet ile milletin bütünlüğü ve ortaklığı üzerine kurulu yeni yeni bir dünya tasavvurunun ve tarih anlayışının gündeme gelmesine sebep olmuştu. Neticede de Milli Mücadele başladığında Türkçülük düşüncesi en ciddi değişimi geçirmişti. Bu dönemde büyük oranda Anadolu coğrafyasında Türk milliyetçiliği düşüncesi ortaya çıkmıştı. Ardından da Türk milliyetçiliği kavramına geçilmişti. Yaşanan değişim sürecinde Türkçülük, Pantürkizm ve Turancılık gibi kavramlar bırakılarak Türk milliyetçiliği kavramı kullanılmıştı.²⁸

Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu'nun mağlubiyeti ile topraklarının işgal edilmesi üzerine başlatılan ve Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde Türk milliyetçiliği düşüncesi üzerinden yürütülen Milli Mücadele'nin başarıya ulaşmasının ardından Cumhuriyet döneminde yeni bir millet ve milliyetçilik tanımına gidilmişti. Yeni kurulan Türk Devleti artık milletler topluluğuna değil, sadece Türk unsuruna dayanan ulus devletti, milli devletti. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda da, millet tanımı yapılırken Türkiye Cumhuriyeti'ne vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür denilmişti. Tanımlamada hiçbir şekilde ırk, din ve mezhep ayrımı yapılmamıştı. Çünkü bu kişiler aynı dili konuşmakta, aynı kültürü paylaşmakta, aynı ülküyü taşımaktaydılar. Bu anlayış çerçevesinde her bir Türk ferdinin amacı, Türk milletinin mutluluğu, birlik ve beraberliği için çalışmak, bu yüce vatani daha güzel, daha iyi hale getirmektir. Bunun yolu da Türk milliyetçiliğinden ve Atatürk milliyetçiliğinden geçmekteydi. Irkçılığı reddeden Atatürk milliyetçiliği bütünleştirici, birleştirici, vatan yüzeyinde milli birliği sağlayıcı bir milliyetçilikti.²⁹ Bu açıdan Türk milliyetçiliği şu esaslara dayanıyordu: Türk milleti, Türk tarihi, Türk dili, Türk vatani, bağımsızlık, milli birlik ve beraberlik, yurtta ve dünyada barış.³⁰

Modern dönem Türk milliyetçiliğinin yakın tarihteki en önemli eseri Türkiye Cumhuriyeti Devleti'dir. Çünkü Türk milliyetçiliği, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu ideolojisidir. Bunu, Türk milliyet-

²⁸ Karakaş, "Türkçülük ve Türk Milliyetçiliği", s. 67-68.

²⁹ Utkan Kocatürk, *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2007, s. 91.

³⁰ Mustafa Keskin, *Atatürk'ün Millet ve Milliyetçilik Anlayışı*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1999, s. 104-115.

çiliğinin bir siyasal program olarak ulus-devletin oluşturulma sürecinde devlet ve ulus yaşamının bütün alanlarını kapsayacak şekilde geliştirilme çabalarında görmek mümkündür.³¹

Türkiye’de Milliyetçilik Düşüncesinin Siyasi Olarak Temsili Noktasında Milliyetçi Hareket Partisi ve Düşünce Yapısı

Milliyetçilikle ilgili yapılan tanımlamalarda çok çeşitliliğin olduğu bir gerçekliktir. Tanımlamalardaki muğlaklık ve çeşitlilik konusunda dünyada hâkim olan mevcut durum, modern dönem milliyetçilik düşüncesiyle Batı’dan yaklaşık bir asır sonra tanışan Türkler için de geçerlidir. Günümüzde tek tip bir Türk milliyetçiliğinden bahsetmek, bu milliyetçiliği tanımlamak, siyasi ve düşünce tarihinde konumlandırmak oldukça zor, hatta imkânsız gibi görünmektedir. Türkler arasında modern dönem milliyetçilik düşüncesinin yaygınlaşmaya başlamasından itibaren değişik milliyetçilik tanımlarına ve yaklaşımlarına rastlamak mümkündür. Hatta, kendini Türk milliyetçisi olarak nitelendiren değişik grupları, sivil toplum örgütlerini, siyasi partileri tarihin belirli bir döneminde aynı anda görmek son derece olasıdır. Bu çetrefilli durumla birlikte özellikle 1960’ların ikinci yarısından sonra Türk milliyetçiliği için ana damar, baskın karakter veya omurga diye nitelendirilebilecek bir yapıdan söz edilebilir. Bu omurgayı oluşturan unsurlar, başka bir deyişle Türk milliyetçiliğinin hâkim kodları, Türklük ve İslâmlık olarak belirmiştir ve Milliyetçi Hareket Partisi ile ilk kez bu ikilinin siyasal zeminde temsili gerçekleşmiştir.³²

Bir siyasi parti olarak Milliyetçi Hareket Partisi’nin resmi kuruluş tarihi 9 Şubat 1969 olsa da, Parti’nin tarihsel arka planı ve düşünsel olarak beslendiği kaynaklar 20. yüzyılın başındaki canlı fikir hareketleriyle ilişkilendirilebilir.³³ Hatta bu düşüncüyü Türk tarihinin derinliklerine kadar götürmek daha doğru olur. Çünkü Milliyetçi Hareket Partisi ideolojisini Türk tarihinin geçmişinden almaktadır.

Milliyetçi Hareket Partisi’nin siyasi doktrini ya da ideolojisi kurucusu Alparslan Türkeş tarafından oluşturulmuş ve Dokuz Işık esasları

³¹ Karakaş, “Türkçülük ve Türk Milliyetçiliği”, s. 60.

³² Kılıç, “Allah, Vatan, Soy, Milli Mukaddesat” Türk Milliyetçiler Derneği (1951-1953), s. 11-12.

³³ Hüseyin Kocabıyık, “12 Eylül’den 12 Haziran’a Siyasi Partiler Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)”, Seta Analiz, Mayıs 2011, s. 4; <http://file.setav.org/Files/Pdf/12-eylulden-12-hazirana-siyasal-partiler-mhp.pdf> (Erişim Tarihi: 14.01.2019)

çerçevesinde meydana getirilmiştir. Dokuz Işıkcılık, Türk milletine, tarih ve kültürüne dayanan bir doktrin olarak bağımsız son Türk devletini, Türkiye Cumhuriyeti'ni koruyabilmek için milli bir düşünce etrafında birleşmeyi zorunlu görür. Bu düşünce dokuz ana ilkeye dayanır ve ilkeler şu şekilde sıralanır: Milliyetçilik, ülkücülük, ahlakçılık, ilimcilik, toplumculuk, köycülük, hürriyetçilik ve şahsiyetçilik, gelişmecilik ve halkçılık, endüstricilik ve teknikçilik.³⁴ Bu ilkeler doktriner ideolojik yapının temel unsurları olarak Milliyetçi Hareket Partisi ile özdeşleşmiş bulunmaktadır. Parti'nin siyasi söyleminde temel ideolojisini belirleyen milliyetçilik sonra ülkücülük ve toplumculuk ilkeleri diğer ilkelerden daha yoğun olarak yer almışlardır. Bunların üzerlerinde parti ideologları tarafından daha fazla durulmuştur.³⁵

Siyasi bir oluşum olarak kurulduğunda Milliyetçi Hareket Partisi'nin gayesi şu şekilde belirlenmiştir. Tarih boyunca özgürlük ve bağımsızlık içinde yaşamış, şerefi, vatanı, milli bütünlüğü ve egemenliği için savaşmış büyük Türk milletini, ilim, irfan, ahlâk ve nizam şuuru içerisinde, feragat, fedakârlık ve ilim zihniyeti ile dinamik milliyetçilik ve ülkücülük anlayışına dayanarak muasır medeniyet seviyesine ulaştırmak. İçtimai adaleti ve güvenliği teminat altına almak, imkân ve fırsat eşitliğini sağlamak, bütün kamu faaliyetlerini en ilmi ve akli metotlarla teçhiz etmek, sefalet ve cehaleti yenmek, kişinin ve toplumun refah ve huzurunu sağlamak. Bunun içinde, milliyetçilik, ülkücülük, ilimcilik, ahlakçılık, gelişmecilik, hürriyetçilik, teknikçilik ve endüstricilik, köycülük, toplumculuk ve halkçılık prensiplerinden hareket ederek ve bunları vatandaşlara benimseterek, milli birlik ve beraberlik anlayışı içinde Türk Devleti'nin devamlılığına hizmet etmek.³⁶

Türk milliyetçiliği düşüncesi ile ortaya konulan bu fikirler gelecek için bir mücadeleyi gerektirmekteydi. Siyasi zeminde Milliyetçi Hareket Partisi öncülüğünde girişilecek bu mücadelenin amacı büyük Türk milleti için en iyi, en doğru ve en güzeli ne pahasına olursa olsun elde etmektir.³⁷ Bunun için yürütülecek temel dava, Türk milletinin varlığını yüceltmek ve ebediyyen devam ettirmek davasıydı. Bu fikrin, bu davanın üstünde başka hiçbir fikir, başka hiçbir dava yer alamazdı.

³⁴ Alparslan Türkeş, 9 Işık, Hilal Yıldız Ltd. Şti., İstanbul, 1994.

³⁵ Turgay Uzun, *Türk Milliyetçiliği ve MHP*, Ebabil Yayıncılık, Ankara, 2005, s.310-311.

³⁶ *Milliyetçi Hareket Partisi Tüzüğü*, Ankara, 1977, s. 3-4.

³⁷ Türkeş, 9 Işık, s. 60.

Türk milleti için kendi varlığını korumak, yükseltmek ve onu sonsuza kadar devam ettirmek düşüncesine hizmet etmeyen, bu fikre uygun olmayan hiçbir davranış, hiçbir hareket meşru olamazdı.³⁸ Türk milletinin bu gayeyi gerçekleştirebilmesi her şeyden önce milliyetçilik şuuruna ve Türk milletini yeryüzünde en zengin, en güçlü, en medeni bir millet haline getirmek ülküsüne, ihtirasına sahip olmasıyla mümkün olabilirdi.³⁹ Türk milletinin kalkınması için her şeyden önce kendi milli benliğine, milli varlığına ve özüne dönmesi gerekirdi.⁴⁰

Milliyetçi Hareket Partisi elli yıl önce kurulduğunda ortaya koyduğu milliyetçi ideolojik düşünceyi bugünde aynı şekilde devam ettirmektedir. Günümüzde Milliyetçi Hareket Partisi'nin kendi temel görüş ve ilkelerine bağlı kalarak, dünyadaki değişimleri ve gelişmeleri doğru okumak suretiyle Türk milletinin beklentilerini en üst seviyede karşılamak için program, hedef, politika ve projelerini Türk milleti ve insanlığın yararını gözeterek sürekli geliştiren dinamik bir parti olduğunu belirtmesi⁴¹ bunun açıklayıcı ifadesidir.

Günümüzde Milliyetçi Hareket Partisi sahip olduğu temel değer ve ilkeleri, misyon ve vizyonu ile halen milliyetçi düşüncenin temsilcisi olduğunu ön plana çıkarmaktadır. Misyon, vizyon, temel değer ve ilkeleri ile ilgili yaptığı tanıtımda, milleti, ortak bir tarihin sunduğu zemin üzerinde birlikte yaşama arzu ve iradesini ortaya koyan, tarihî süreçte ortak bir kaderi paylaşma duygusunu ve gelecek ülküsünü taşıyan, milletler camiasında kendine has vasıf ve kimliğe sahip olduğuna inanan sosyal bir bütün olarak ifade etmektedir. Türk milletini, Türkiye'nin bağımsız, güçlü ve demokratik bir ülke olarak sonsuza kadar var olmasının sosyal ve kültürel temeli biçiminde değerlendirmektedir. Milliyetçiliği, millete mensubiyet bilincini geliştirmeyi hedefleyen ve onun ayırt edici vasıflarını, dünyayı ve olayları yorumlayışta temel referans kabul eden fikirler ve duyarlılıklar bütünü şeklinde saymaktadır. Milliyetçi düşünce sistematığının unsurları arasında milli kimlik, milli dil, milli kültür, milli hâkimiyet, milli devlet ve daya-

³⁸ Türkeş, 9 Işık, s. 89.

³⁹ Türkeş, 9 Işık, s. 90.

⁴⁰ Türkeş, 9 Işık, s. 92.

⁴¹ Devlet Bahçeli, *Milliyetçi Hareket Partisi Parti Programı "Geleceğe Doğru"*, Sunuş Kısmı, Ankara, 8 Kasım 2009; https://www.mhp.org.tr/usr_img/_mhp2007/kitaplar/mhp_parti_programi_2009_opt.pdf (Erişim Tarihi: 14.01.2019).

nışma kavramlarını belirleyici bir öneme sahip görmektedir. Kendi milliyetçilik görüşünü Türk milletine olan derin bağlılığına ve sevgisine dayandırmakta, bu bağlılık ve sevginin verdiği ilham ve cesaretle milletin var oluşunu anlamlandırmayı, geleceğini garanti altına almayı temel hedef kabul edip bunun için her türlü çabayı gerekli bulmaktadır. Dünya ölçeğinde de, milletlerin eşitliğini ve iş birliğini öngörmekte, küresel hakkaniyetin varlığını ve geliştirilmesini zorunlu addetmektedir. Ayrıca, dünyada siyasi ve sosyal alanda uzlaşmacı kültürü destekleyerek, küreselleşme sürecinin ahlâkî ve insanî değerleri daha çok içermesine katkı sağlamayı, milliyetçilik ve insanlık anlayışının gereği diye düşünmektedir. Milletlerin ve kültürlerin varlığını, diyalogunu ve işbirliğini beşeriyetin ve küresel ahengin ön şartlarından biri olarak kabul etmektedir.⁴²

Bu düşüncelerle birlikte Milliyetçi Hareket Partisi Türkiye'nin mevcut sorunları ve bunların çözümleri ile ilgili takip etmiş olduğu siyasi yol haritasını, Milliyetçi Hareket Partisi'nin hem meselelere bakışında hem de çözüm önerilerinin temelinde Türk milletine milli, manevi ve insani açılardan seslenen, sevgiyi, adaleti, özgürlüğü, barışı ve güven içinde bir gelişimi amaçlayan Türk milliyetçiliği anlayışı bulunmaktadır diyerek ortaya koymaktadır.⁴³

Aslında bu konularda yapılabilecek çokça değerlendirme olmakla beraber bir bütün olarak ele alındığında Milliyetçi Hareket Partisi, takip etmekte olduğu siyasi anlayışın merkezine Türk milletini koyup, Türk milletinin ve bütün insanlığın barış ve mutluluk içinde insanca yaşayacağı dünya idealinin Türkiye merkezli yeni bir medeniyet inşasıyla mümkün olabileceğine inanmakta, bu doğrultuda siyaset yapmaktadır. Yine demokratik olgunluk ve uzlaş kültürünün egemen olduğu, dışlayıcı ve ötekileştirici söylem ve üslubun törpülandığı, Türkiye'nin milli ve manevi değerlerinin ortak payda olarak kabul edildiği bir siyaset anlayışının hâkim kılınmasını önemli bulmaktadır. Gelineen noktada meselelere salt siyasi bir parti çerçevesinden değil

⁴² Milliyetçi Hareket Partisi Parti Programı "Geleceğe Doğru", Ankara, 8 Kasım 2009, s. 18-19.

⁴³ Milliyetçi Hareket Partisi 1 Kasım 2015 Seçim Beyannamesi Huzurlu ve Güvenli Gelecek, Sunuş Kısmı, s. 6; https://www.mhp.org.tr/usr_img/mhpweb/1kasim/secimleri/beyanname_1kasim2015.pdf (Erişim Tarihi: 14.01.2019).

politik duruş, ilke, amaç ve hedefte uzlaşma çerçevesinden bakılmasının mecburiyet halini aldığını ön plana çıkarmaktadır.⁴⁴

Millet oluşumunu ve millete şuurla bağlılığın tanımı olan milliyetçiliği ilke edinen siyasi bir hareket olarak⁴⁵ Milliyetçi Hareket Partisi, bu güne kadarki mazisinde gününbirlik siyaset problemleri ile alakadar olmak yerine kalıcı ve uzun vadeli hedefleri ön plana koyup popülist politikadan uzak durmayı tercih etmektedir. Özellikle milli bekanın ağır tehditlere maruz kaldığı son yıllarda gösterdiği tavır, tarihi süreç içerisinde doğru okunursa bu durum daha iyi anlaşılacaktır.⁴⁶

Milliyetçi Hareket Partisi'nin elli yıllık geçmişinde takip etmiş olduğu milliyetçi çizgideki politika günümüz güncel siyasetinde ortaya koyduğu tavırla da hissedilmektedir. Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin *"Önce ülkem ve milletim, sonra partim ve sonra ben."*,⁴⁷ *"Benim aklım hep Türkiye'dir."*, *"Gelecek Türk asrı, geleceğin gücü Türkiye'dir."*⁴⁸ sözleri de bu düşüncenin yansımalarıdır.

Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin geçmişten bugüne bugünden geleceğe doğru seyreden süreçte partisi hakkında yapmış olduğu açıklamalar hareketin özünün görülmesi açısından oldukça dikkat çekicidirler. Devlet Bahçeli, 15 Ocak 2019 tarihli parti grup konuşmasında milliyetçi - ülkücü hareketin yarım asırlık geçmişini ve geçmişindeki düşünce yapısının tarihsel arka planını şu sözlerle dile getirmektedir: *"Milliyetçi Hareket Partisi büyük*

⁴⁴ Devlet Bahçeli, *Milliyetçi Hareket Partisi 7 Haziran 2015 Seçim Beyannamesi*, Sunuş Kısmı, Ankara, 3 Mayıs 2015, s. 7; https://www.mhp.org.tr/usr_img/mhpweb/MHP_Secim_Beyannamesi_2015_tam.pdf (Erişim Tarihi: 15.01.2019).

⁴⁵ *Siyasete Türkçe Bakış*, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet Bahçeli'nin *"Siyaset ve Liderlik Okulu 1. Dönem Sertifika Töreni'nde"* Yapmış Oldukları Konuşma Metni, 26 Aralık 2009, s. 10; http://www.devletbahceli.com.tr/usr_img/kitap_pdf/siyasete_turkce_bakis.pdf (Erişim Tarihi: 15.01.2019).

⁴⁶ *Siyasete Türkçe Bakış*, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet Bahçeli'nin *"Siyaset ve Liderlik Okulu 1. Dönem Sertifika Töreni'nde"* Yapmış Oldukları Konuşma Metni, 26 Aralık 2009, s. 13-14.

⁴⁷ *Siyasete Türkçe Bakış*, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet Bahçeli'nin *"Siyaset ve Liderlik Okulu 1. Dönem Sertifika Töreni'nde"* Yapmış Oldukları Konuşma Metni, 26 Aralık 2009, s. 22.

⁴⁸ *Milliyetçi Hareket Partisi 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimi Seçim Beyannamesi*; https://www.mhp.org.tr/usr_img/_mhp2007/kitaplar/vaatler_bolumu_web.pdf (Erişim Tarihi: 15.01.2019).

bir fikrin, onurlu bir tarihin, eşsiz bir kaynaşma kültürünün tezahürüdür. Yarım asırdır hıyanetlere meydan okuduk. Yarım asırdır hezimetlere kafa tuttuk. Yarım asırdır Türk ve İslam'ın haysiyetini savunduk. Gün geldi bunaldık, gün geldi budandık. Gün geldi şehit, gün geldi şahit olduk. Ancak her dem taze, her dem var olmayı başardık. Gün oldu asırlara bedel olaylar yaşadık, gün oldu kükremiş sel gibi bendimizi çiğneyip aştık. Bazen bir paltoyu beş kişi giydik, bazen çileyi azık ettik, bazen bir simidi bölüştük yedik, bazen de bir şehit tabutunun altında göz pınarlarımızdan akan yaşlarla dertleştik. Yeri geldi Mete Han'da bulduk kendimizi, yeri geldik Alparslan'la cenge girer gibi bıçkınlaştırdık kavlimizi. Ötüken dediklerinde gönül tellerimiz titredi, Tanrı Dağı'nın eteklerinde ruhumuzun karları eridi. Issık Gölü'nün ümitleriyle feyizlenip durulandık, Orhun'un ilhamıyla filizlenip ülkülerimizin duvağını araladık. Cepheden cepheye koşan alpler, huduttan hududa at süren akıncılar, kıtadan kıtaya atılan ve atlayan kahramanlar, mazlumlara el uzatan müşfik ve mümin kalpler neyse biz de oyduk, velhasıl aynısıydık.”⁴⁹

Devlet Bahçeli Milliyetçi Hareket Partisi'nin mevcut durumunu ve siyasetteki konumunu ise şu şekilde ifade etmektedir: “Şu yalın gerçeğin özellikle bilinmesini isterim ki, Milliyetçi Hareket Partisi; Türk siyasetinin marka değeri, ahlak seviyesi, inanç düzeyi, fedakârlık desibeli tartışmasız en üstün, en fazla, en müstesna görkemi ve iftiharıdır. Milliyetçi Hareket Partisi Türklüğün beka ümididir. Milliyetçi Hareket Partisi mazlumların vefa burcudur. Milliyetçi Hareket Partisi Türk milletin hâkimiyet ve hükümranlılık beratıdır. Davamız, şehit olup ölmeyenlerin, bayrak olup inmeyenlerin, Ülkücü olup dönmeyenlerin, adam olup kaçmayanların, ahlak olup satmayanların ebedi yuvası, ezeli yurduudur. Türkiye'yi sonu hüsrân olan küresel sarmaldan çekip çıkaracak güç biziz. Türk milletin birlik, refah, huzur, kalkınma yolundaki güvencesi biziz. Bir başımıza da kalsak, tek başımıza da olsak dişe diş, kısasa kısas, kıran kırana zalimlere dünyayı zindan edecek inanmışlık, iddia ve irade bizdedir. Biz Milliyetçi Hareket Partisi'yiz. Kaynağımız bellidir, kiblemiz birdir, kaderimiz millettir, kavgamız ise zilletledir. Milliyetçi Hareket Partisi yalnızca Allah'ın huzurunda eğilir.

⁴⁹ Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet Bahçeli'nin, TBMM Grup Toplantısında Yapmış Oldukları Konuşma, 15 Ocak 2019; http://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/4493/index.html (Erişim Tarihi: (16.01.2019).

Yalnızca milletten talimat alır, yalnızca millete hizmet eder. Yarım asırlık mazimizle Türkiye'nin geleceğine talibiz.”⁵⁰

Devlet Bahçeli'ye göre Milliyetçi Hareket Partisi'nin davası uzun ve mücadeleyi gerektiren bir davadır. Bu yolda: *“En uzun mesafeler için bir adım, en zorlu mücadeleler için imanla çarpan bir kalp gerekir. Büyük davalar ancak hedef ve heyecanları büyük olan insanlar sayesinde yaşayacaktır. Dava adamları için zorluk diye bir şey yoktur, olamayacaktır. Bir dava adamında teslim olmayan bir irade kuvveti, taviz vermeyen bir ifade kudreti olduktan sonra her mihnet yenilecek, her müşkülât eritilecektir. Türk tarihi bu konuda sayısız ve emsalsiz misallere sahiptir. Dava adamı korku nedir tanımaz, karamsarlık nedir bilmez, haklı ve meşru bir kavgadan da asla kaçınmaz. Dava adamı olmak için nefisten feragat, gerekirse de nefesten fedakârlık lazımdır. Milliyetçi-Ülkücü Hareket'in şerefli mensupları işte böyle bir dava ruhuna hak ederek, layık olarak, tarih ve milletin şehadetiyle ulaşmışlardır.”⁵¹*

Devlet Bahçeli gelecek ile ilgili düşüncelerini ve Milliyetçi Hareket Partisi'nin bu yoldaki mücadele azmini de şu cümlelerle söylemektedir: *“Milliyetçi Hareket Partisi gücünü Türk milletinden almaktadır. Mücadelemiz büyük Turan Ülküsüne kadar sabırla, şevkle, şerefle, sebatla sürecektir. Rahmetle andığımız aziz ülkü şehitlerimizin yüzünü kara çıkarmayacağız. Gazilerimizin başını yere eğdirmeyeceğiz. Türk-İslam ülküsünün muzaffer ve muazzaz bir mevkie gelebilmesi için çok çalışacağız, çok mücadele edeceğiz. Bizim yeteri kadar nedenimiz vardır, o halde başarmaktan başka seçeneğimiz de yoktur. Ülkümüzün başarı limitini inançlarımızın cesameti tayin edecektir. Ülkülerimizin büyüklüğü, inançlarımızın enginliği, heyecanlarımızın yüksekliği, görüş açımızın genişliği, sevgimizin meziyet ve menzili adım adım, aşama aşama bizi hedeflerimize ulaştıracaktır.”⁵²*

Nihayetinde bahsedilen temel noktalar açısından bir değerlendirme yapıldığında Milliyetçi Hareket Partisi'nin ideolojik açıdan dayandığı fikri temel “Türk Milliyetçiliği” veya “Türk-İslam Ülküsü” kavramlarıyla

⁵⁰ Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet Bahçeli'nin, TBMM Grup Toplantısında Yapmış Oldukları Konuşma, 15 Ocak 2019.

⁵¹ Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet Bahçeli'nin, TBMM Grup Toplantısında Yapmış Oldukları Konuşma, 15 Ocak 2019.

⁵² Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet Bahçeli'nin, TBMM Grup Toplantısında Yapmış Oldukları Konuşma, 15 Ocak 2019.

ifade edilen ortak değerler ve fikirler manzumesidir. Bu fikirler ve değerler manzumesi parti programının ve ideolojisinin çerçevesini belirler. Parti'nin ideolojisine dikkatli bir şekilde bakıldığı zaman üzerinde öncelikli olarak durulması gereken kavramların millet ve milliyetçilik olduğu görülür.⁵³

Sonuç

Özü itibari ile millete bağlılığın ve onu yüceltmenin bir ifadesi olan milliyetçilik, Türklerde tarihin başlangıcından itibaren kendine özgü bir şekilde var olan anlayıştır. Türkler bir millet olarak ortaya çıktıkları ilk zamanlardan bu yana milliyetçilik düşüncesine sahip olmuşlardır.

Modern dönemde Fransız İhtilali ile hem millet fikri hem de milliyetçilik fikri yeni bir hal almıştır. O dönemde Fransız İhtilali'nin etkisi ile yayılmaya başlayan milliyetçilik akımı diğer çok uluslu devletleri etkilediği gibi aynı yapıya sahip olan Osmanlı İmparatorluğu'nu da etkilemiştir. Osmanlı İmparatorluğu içerisindeki farklı etnik gruplar milliyetçilik düşüncesinin etkisi ile bağımsızlıklarını elde etmeye başlayınca bu da İmparatorluğun yıkılmasını hızlandırmıştır. Bu dönemde İmparatorluğun kurucu unsuru olan Türkler dağılmayı engellemek için çeşitli şekillerde çaba göstermişlerse de süreci tersine döndüremeyince onlar arasında da Türkçülük akımı baş göstermiştir. Düşünce alanında başlayan Türkçülük akımı siyasi bir ideoloji haline almış Türkçülük/Turancılık idealine dönüşmüştür. Ancak Osmanlı İmparatorluğu'nun Birinci Dünya Savaşı'nda yenilmesi ile Türkçülük düşüncesi de geçerliliğini yitirmiştir. Türkçülük düşüncesi Türk milliyetçiliğine dönüşmüş, Türkiye Cumhuriyeti Devleti bu düşüncenin bir sonucu olarak kurulmuştur.

Türk milliyetçiliği fikrinsel alt yapısını Türk tarihinin mazisinden almış, 19. ve 20. yüzyıllarda modern milliyetçilik anlayışı ile şekillenip Cumhuriyet döneminde çağın gerekliliğine göre biçimlenerek günümüze kadar gelmiştir. Şu anda da tek tür bir Türk milliyetçiliğinden bahsetmek, bunu tanımlamak, düşünce ve siyasi tarihte konumlandırmak zordur. Bu açıdan kendisini Türk milliyetçisi olarak nitelendirilen değişik gruplar, sivil toplum örgütleri, siyasi partiler

⁵³ *Türk Siyasetinde Yozlaşma ve Arayış Sürecinde Milliyetçi Hareket Partisi*, MHP Ar-Ge Merkezi, Nisan 2002, s. 35.

bulunmaktadır. Ancak Türk milliyetçiliği düşüncesinin siyasi zeminde temsili ilk kez 9 Şubat 1969'da kurulan Milliyetçi Hareket Partisi ile olmuştur. Milliyetçi Hareket Partisi'nin siyasi doktrin ve ideolojisi kurucusu Alparslan Türkeş tarafından Dokuz Işık ilkesi çerçevesinde oluşturulmuştur. Dokuz Işık Parti'nin tüzük ve programlarını çerçevesini oluşturmuştur.

Bugün Milliyetçi Hareket Partisi'nin Genel Başkanı olan Dr. Devlet Bahçeli Parti'nin ve milliyetçi hareketin lideri olarak aynı ideoloji ve görüş çerçevesinde temel değer ve esasları göz önüne alarak günü birlik siyasetten uzak millet ve devleti önceleyen bir politika takip etmektedir. Bunu Devlet Bahçeli'nin yukarıda belirtilen söylemlerinden okumak mümkündür. Bu çerçevede milliyetçi düşünceyi esas alarak takip edilecek politika Türk milletinin bütün tarihsel değerleri ile geleceğe taşınmasında önemli bir rol oynayacaktır. Gelecek için Türk milletinin takip etmesi gereken yol milliyetçi düşünce olmalıdır.

Kaynakça

- Devlet Bahçeli, *Milliyetçi Hareket Partisi 7 Haziran 2015 Seçim Beyannamesi*, Sunuş Kısmı, Ankara, 3 Mayıs 2015, s. 7;
https://www.mhp.org.tr/usr_img/mhpweb/MHP_Secim_Beyannamesi_2015_tam.pdf (Erişim Tarihi: 15.01.2019).
- Devlet Bahçeli, *Milliyetçi Hareket Partisi Parti Programı "Geleceğe Doğru"*, Sunuş Kısmı, Ankara, 8 Kasım 2009;
https://www.mhp.org.tr/usr_img/_mhp2007/kitaplar/mhp_parti_programi_2009_opt.pdf (Erişim Tarihi: 14.01.2019).
- Durmuş, İlhami, "Türk Adının Ortaya Çıkışı, Anlamı ve Yayılışı", *Gazi Akademik Bakış*, Cilt: 10, Sayı: 20, Yaz 2017, ss. 37-47.
- Heywood, Andrew, *Siyasî İdeolojiler*, Çevirenler: Ahmet Kemal Bayram, Özgür Tüfekçi, Hüsamettin İnaç, Şeyma Akın, Buğra Kalkan, Adres Yayınları, Ankara, 2013.
- Kafesoğlu, İbrahim, *Türk Milliyetçiliğinin Meseleleri*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1999.
- Karakas, Mehmet, "Türkçülük ve Türk Milliyetçiliği", *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, Yıl: 9, Sayı: 38, Ağustos, Eylül, Ekim 2006, ss. 57-76.
- Karal, Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi*, VII. Cilt, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2003.

- Keskin, Mustafa, *Atatürk'ün Millet ve Milliyetçilik Anlayışı*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1999.
- Kılıç, Murat, "Allah, Vatan, Soy, Milli Mukaddesat" Türk Milliyetçiler Derneği (1951-1953), İletişim Yayınları, İstanbul, 2016.
- Kılıç, Murat, "Erken Cumhuriyet Dönemi Türk Milliyetçiliğinin Tipolojisi", *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 16, Aralık 2007, ss. 113-140.
- Kocabıyık, Hüseyin, "12 Eylül'den 12 Haziran'a Siyasi Partiler Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)", Seta Analiz, Mayıs 2011; <http://file.setav.org/Files/Pdf/12-eylulden-12-hazirana-siyasal-partiler-mhp.pdf> (Erişim Tarihi: 14.01.2019)
- Kocatürk, Utkan, *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2007.
- Macit, M. Hanifi - İPLİKÇİ, Alper - BİNGÖL, Mustafa, *Siyaset Felsefesine Giriş*, Pegem Akademi, Ankara, 2018.
- Milliyetçi Hareket Partisi 1 Kasım 2015 Seçim Beyannamesi Huzurlu ve Güvenli Gelecek*, Sunuş Kısmı; https://www.mhp.org.tr/usr_img/mhpweb/1kasimsecimleri/beyanname_1kasim2015.pdf (Erişim Tarihi: 14.01.2019).
- Milliyetçi Hareket Partisi 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimi Seçim Beyannamesi*; https://www.mhp.org.tr/usr_img/_mhp2007/kitaplar/vaatler_bolumu_web.pdf (Erişim Tarihi: 15.01.2019).
- Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet Bahçeli'nin, TBMM Grup Toplantısında Yapmış Oldukları Konuşma*, 15 Ocak 2019; http://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/4493/index.html (Erişim Tarihi: 16.01.2019).
- Sarınay, Yusuf, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2004.
- Siyasete Türkçe Bakış, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet Bahçeli'nin "Siyaset ve Liderlik Okulu 1. Dönem Sertifika Töreni'nde" Yapmış Oldukları Konuşma Metni*, 26 Aralık 2009, s. 10; http://www.devletbahceli.com.tr/usr_img/kitap_pdf/siyasete_turkce_bakis.pdf (Erişim Tarihi: 15.01.2019).
- Smith, Anthony D., *Millî Kimlik*, Çeviren: Bahadır Sina Şener, İletişim Yayınları, İstanbul, 1999.
- Smith, Anthony D., *Millî Kimlik*, Çeviren: Bahadır Sina Şener, İletişim Yayınları, İstanbul, 1999.
- Smith, Anthony D., *Ulusların Etnik Kökeni*, Çeviren: Sonay Bayramoğlu-Hülya Kendir, Dost Kitabevi, Ankara, 2002.

- Smith, Anthony, *Etno-Sembolizm ve Milliyetçilik*, Çeviri: Bilge Firuze Çallı, Alfa Araştırma, İstanbul, 2017.
- Sönmez Selçuk, Senem, "Dünden Bugüne Milliyetçilik: Küresel Dünyada Yükselen Sesler", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 3, ss. 117-135.
- Tunaya, Tarık Zafer, *Türkiye'de Siyasal Gelişmeler Kanun-ı Esasî ve Meşrutiyet Dönemi (1876-1938)*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2009.
- Turan, Erol, "Milliyetçilik Teorisinin Gelişimi ve Türk Milliyetçiliği", *Selçuk Üniversitesi Kadınhanı Faik İçil Meslek Yüksekokulu Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 1, Mayıs 2011, ss. 135-147.
- Türk Siyasetinde Yozlaşma ve Arayış Sürecinde Milliyetçi Hareket Partisi*, MHP Ar-Ge Merkezi, Nisan 2002.
- Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu, Ankara, 2005.
- Türkes, Alparslan, *9 Işık*, Hilal Yıldız Ltd. Şti., İstanbul, 1994.
- Uzun, Turgay, *Türk Milliyetçiliği ve MHP*, Ebabil Yayıncılık, Ankara, 2005.